

Delovnopravno varstvo ekonomsko odvisnih oseb z vidika standardov MOD in primerjalnopravne ureditve

Luka Tičar*
Sara Bagari**

UDK: 349.2:331.102.12
349.2:341:006.32

Povzetek: Avtorja v prispevku želita položaj ekonomsko odvisnih oseb postaviti v kontekst delovnopravnega varstva oz. kontekst standardov MOD, ki pomembno vplivajo na oblikovanje in morebitno spreminjanje nacionalne zakonske ureditve. Iz primerjalno-pravnega pregleda avtorja skušata identificirati tiste zakonske rešitve, ki bi morda lahko vplivale na spremembo slovenske pravne ureditve v prihodnosti. Ob tem pa namen primerjalno-pravnega prikaza ni v poudarjanju zgolj slabosti naše ureditve. Namen prispevka je nakazati, da trenutna zakonska ureditev ni razlog za to, da institut ekonomsko odvisnosti v praksi še ni zaživel v zadostni meri.

Ključne besede: ekonomsko odvisni samozaposleni, delovnopravno varstvo, standardi MOD, tveganje prekarnosti

Labour Protection of Economically Dependent Persons in the Light of ILO Standards and Comparative Legislation

Abstract: In the article, the authors want to put the position of economically dependent persons in the context of labor law protection and ILO standards, which significantly influence the drafting and possible modification of the national legislation. From the perspective of the comparative legal examination, the authors try to identify those legal solutions that might influence the change in the Slovenian legal system

* Luka Tičar, doktor pravnih znanosti, docent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani
luka.ticar@pf.uni-lj.si

Luka Tičar, PhD, Assistant Professor at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia

** Sara Bagari, magistra prava, asistentka na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in raziskovalka na Inštitutu za delo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

sara.bagari@pf.uni-lj.si

Sara Bagari, Master of Laws, Teaching Assistant at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia and Researcher at the Institute for Labour Law at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia

in the future. However, the aim of the comparative legal survey is not to emphasize the weaknesses of our regulation. The purpose of the paper is to indicate that the current statutory regulation is not the reason why the institute of economic dependence has not yet been sufficiently implemented in practice.

Key words: *economically dependent self-employed, labour protection, ILO standards, risks of precariousness*

1. UVOD

Slovenski trg dela že dlje časa zaznamuje dejstvo pogostega sklepanja pogodb civilnega prava za opravljanje tudi osebnega dela. To sicer samo po sebi še ne pomeni protipravnosti, predstavlja pa določena tveganja zanjo. Za opravljanje osebnega, odvisnega in dlje časa trajajočega dela je namreč najprimernejša in pri nas praviloma tudi edina zakonita pravna podlaga pogodba o zaposlitvi. Seveda ni vsako osebno opravljanje dela tudi odvisno, zato je v primeru odsotnosti osebne podrejenosti oz. subordinacije civilnopravna podlaga lahko povsem primerna in zakonita. V nadaljevanju bo prikazana atipična oblika opravljanja osebnega dela, kjer osebne podrejenosti ni, to je delo v t.i. ekonomski odvisnosti. Gre za obliko dela, ki jo ureja ZDR-1¹ in katere podlago predstavlja pogodba civilnega prava. Pozornost bomo najprej namenili pravnemu položaju ekonomsko odvisne osebe v luči standardov MOD, ki jasno nakazujejo in opozarjajo na možnost pojava prekarnosti. Nato bomo pozornost usmerili v prikaz temeljnih značilnosti pravne ureditve ekonomsko odvisnih oseb oz. ekonomske odvisnosti v Španiji, Nemčiji in na Portugalskem. Poznavanje zakonodajnih pristopov v nekaterih drugih državah lahko pomembno prispeva k morebitni spremembi slovenske ureditve pravnega položaja ekonomsko odvisnih oseb. Ne nazadnje se je k temu slovenski zakonodajalec celo zavezal v prehodni določbi ZDR-1. Sprememba, izboljšanje veljavne zakonske ureditve ekonomske odvisnosti pri nas, morda tudi po vzoru rešitev iz drugih pravnih sistemov, bi morda lahko vodila v razmah te oblike dela, pomenila zmanjšanje tveganj prekarnosti ter hkrati zagotovila spoštovanje tudi standardov MOD.

¹ Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list RS, št. 21/2013, 52/2016.

Ker je bila veljavna zakonska ureditev ekonomsko odvisnih oseb v Sloveniji v tej in drugih publikacijah prikazana in analizirana že večkrat, je v tem prispevku ne bomo ponovno povzemali.

2. PRAVNI POLOŽAJ EKONOMSKO ODVISNE OSEBE SKOZI PRIZMO STANDARDOV MOD IN TVEGANJA PREKARNOSTI

Odziv države kot zakonodajalca na pojav nove skupine ekonomsko aktivnih oseb, ki niso ne delavci v delovnem razmerju, ne klasične samozaposlene osebe, in njihovo vključitev v ZDR-1, je načelno zagotovo možno oceniti kot primeren. Na tem mestu se ne bomo spuščali v ocene ali je bilo to v tistem času tudi potrebno, saj razmere na trgu dela v tej luči v ničemer niso bile raziskane, zato tudi ocene o potrebnosti normativne akcije niso bile možne. Tudi sedanja ureditev ekonomske odvisnosti oz. položaja ekonomsko odvisnih oseb ne daje ustreznih podlag za načrtno spremljanje pojavnosti te oblike dela in posledično tudi ne identifikacije pravnega in dejanskega položaja ekonomsko odvisnih oseb. Zato je tudi po več kot petih letih priznavanja te skupine ekonomsko aktivnih oseb težko oceniti primernost zakonske ureditve in njeno spoštovanje v praksi.

Glede na povedano bo ocena prekarnosti ekonomsko odvisnih oseb v nadaljevanju temeljila na strokovnem preudarku in splošnem poznavanju stanja trga dela, zato nekateri zaključki morda ne bodo povsem kredibilni. Vsekakor pa lahko predstavljajo strokovna vodila in opozorila predvsem zakonodajalcu, kako to obliko dela naslavljati v prihodnosti.

MOD je v globalnem poročilu tveganja prekarnosti ocenjevala v luči naslednjih okoliščin, ki v obliki mednarodnih pravnih norm predstavljajo standarde MOD:²

- zaposlitvena negotovost (*employment insecurity*)
- dohodkovna negotovost in višina plačila (*earnings insecurity*)
- obseg delovnega časa in tveganje presentizma (*hours of work*)
- varnost in zdravje pri delu
- nezadostna socialna varnost (*social security coverage*)

² Non standard employment around the world, International Labour Office, 2016, (v nadaljevanju: MOD, 2016), str. 19, 20.

- usposabljanje in izpopolnjevanje (*training*)
- delavsko predstavništvo (*representation at work*).

Ocena položaja ekonomsko odvisnih oseb skozi prizmo prekarnosti je odvisna v prvi vrsti od dejstva, ali osebe, ki so dejansko ekonomsko odvisne v praksi svoj položaj dejansko tudi uveljavijo. Zelo logično je stališče, četudi brez opore v statistiki, da večina ekonomsko odvisnih oseb te svoje okoliščine pri naročniku ne uveljavi, kar pomeni, da niso deležne sicer predvidenega omejenega delovnopravnega varstva zanje. V tem primeru so tveganja za prekarnost po vseh elementih zgoraj bistveno večja. Pravna ureditev ekonomske odvisnosti je namenjena predvsem omejevanju tveganja za prekarnost, kar pa seveda spet ni garancija, da prekarnosti pri ekonomsko odvisnih osebah, ki so to dejstvo notificirale naročniku, ni.

Zato v nadaljevanju pri analizi pokazateljev tveganja za prekarnost izhajamo iz predpostavke, da so samozaposlene osebe dejansko uveljavile ekonomsko odvisnost pri enem oz. od enega od svojih naročnikov.

Zaposlitvena gotovost, kot prvi možni dejavnik prekarnosti, je za vsakega delovno aktivnega zelo pomembna. Ker gre pri ekonomsko odvisnih osebah za osebe, ki niso delavci in torej niso deležni celotnega varstva pred odpovedjo, je nekako logično, da je to varstvo zanje prirejeno oz. omejeno. Varstvo v smislu relevantnosti po ZDR-1 neutemeljenih razlogov in minimalnih odpovednih rokov, se z vidika naročnikov zdi razumno, prav tako tudi za ekonomsko odvisne osebe, četudi del rizika prenehanja poslovnega sodelovanja ostaja. Možna je torej ocena, da je zaposlitvena gotovost primerna, tveganje prekarnosti pa nizko.

Nekoliko drugače je pri dohodkovni varnosti, pa če se dotaknemo zgolj vprašanja višine plačila za opravljene storitve. Kljub zagotovitvi, da se morajo pri vrednosti opravljene storitve ekonomsko odvisne osebe upoštevati kolektivne pogodbe in splošni akti, ki sicer zavezujejo naročnika, menimo, da se vrednost dela pod pritiski konkurenčnosti v praksi nemalokrat določi pod temi vrednostmi. Ratio zakonodajalca v varstvo vključiti tudi višino plačila oz. vrednosti storitve je jasen in izrazito pozitiven, poslovno okolje pa toliko zahtevno, da v praksi plačila lahko padejo pod zahtevan nivo. Zato je dohodkovna varnost pri ekonomsko odvisnih osebah zelo močan dejavnik prekarnosti.

Dejavnika obsega delovnega časa in varnosti in zdravja pri delu sta povezana, saj pravna ureditev delovnega časa neposredno vpliva na varnost in zdravje pri delu. Ker gre pri ekonomsko odvisnih osebah za samozaposlene osebe,

pri katerih omejitve glede delovnega časa, odmorov in počitkov ne veljajo, to področje sodi v organizacijo dela samozaposlene osebe. Ena pomembnih značilnosti in tudi prednosti dela v obliki samozaposlitve je ravno bistveno večja diskrecija posameznika pri odločanju kdaj in koliko delati. Nesporno pa tveganja za prekarnost obstajajo, obremenitve posameznika pa so zagotovo odvisne tudi od višine plačila. Tisti, ki mora za doseg določenega prihodka delati več, je bolj izpostavljen tveganjem, tudi v luči varnega in zdravega dela. Ob tem gre omeniti tudi, da je tveganje pred nevarnim in nezdravim delom večje, kadar delo zahteva določene ukrepe ali varnostno opremo, ki za samozaposleno osebo predstavlja finančno breme. Tisti, ki si težko zagotovi ustrezno opremo, je tudi v zdravstvenem smislu bolj izpostavljen.

Tveganja povezana z nezadostno socialno varnostjo v našem sistemu v prvi vrsti izhajajo iz višine plačila, ki ga ekonomsko odvisna oseba dosega na trgu. Pokritost s pravicami iz socialnih zavarovanj je načeloma primerljiva s pokritostjo pri zaposlenih osebah, saj so tudi samozaposlene osebe obvezno vključene v vsa socialna zavarovanja. Posebnosti se pojavljajo pri osnovah, od katerih se plačujejo prispevki, kar kasneje vpliva na obseg pravic, ko se socialni primer pojavi. Izpostaviti velja, da bi bilo ekonomsko odvisnim osebam primerneje nameniti večjo pozornost in nasloviti njihove posebnosti tudi v sistemu socialne varnosti. Kot zgled lahko služijo države, ki ekonomsko odvisnim osebam (praviloma poleg delovnopravnega varstva) zagotavljajo poseben položaj tudi v sistemu socialne varnosti.³

Tudi usposabljanje in izpopolnjevanje samozaposlenih oseb lahko predstavlja dejavnik tveganja za prekarnost, in sicer zlasti v luči opravljanja storitev v prihodnosti, saj ohranjanje in pridobivanje novih znanj in veščin pomembno vpliva na položaj samozaposlene osebe na trgu. Tudi ta vidik je neposredno povezan z zmožnostjo nositi finančna bremena, ki jih takšna usposabljanja predstavljajo. Ocenjujemo, da je posledično dostopnost do usposabljanj slabša kot pri redno zaposlenih, kjer odgovoren delodajalec redno skrbi tudi za ta vidik delovnega razmerja.

Izjemno pomemben dejavnik položaja ekonomsko odvisnih oseb, in sicer ne zgolj v luči prekarnosti, je interesno predstavništvo. Kljub temu, da sindikalne svoboščine po mednarodnih in nacionalnih pravnih virih veljajo tudi za samozaposlene osebe, je nesporno pomembno dejstvo, da ne gre za delavce

³ Glej denimo Eichhorst, Werner in drugi, str. 44-50.

v delovnem razmerju. Dokler ekonomsko odvisne osebe, morda v okviru posamezne dejavnosti, nimajo predstavništva (sindikata), ki bi zagovarjal njihov položaj na trgu in razmerij z naročniki, bo njihov položaj bolj negotov. Menimo, da bi bilo neke vrste delavsko predstavništvo koristno, četudi rezultata uspešnih pogajanj med "socialnimi partnerji" ne bi mogli imenovati kolektivna pogodba.

3. PRIMERJALNO PRAVNI PREGLED UREDITVE EKONOMSKE ODVISNOSTI

Medtem ko odvisna samozaposlenost nima vedno posebnega mesta v delovnem pravu, so nekatere države od sredine devetdesetih let prejšnjega stoletja sprejele ukrepe za boljšo zaščito posameznikov, ki spadajo v sivo območje med *odvisno zaposlitvijo in samozaposlitvijo* oziroma med *delovnim in gospodarskim*⁴ pravom. Pristopi se med državami razlikujejo.⁵ Navsezadnje tudi EU teži k večjemu varstvu (vseh) samozaposlenih.⁶

Glede na različne pristope, se pojavljajo tudi različne klasifikacije držav. Eurofound⁷ države, ki so se odločile pravno opredeliti vmesno (*tretjo*) kategorijo, deli v dve skupini. V prvo spadajo države, ki so uvedle nov, poseben (*hibridni*) status samozaposlenih in na ta status vežejo določene pravice (npr. Avstrija, Italija). V drugo spadajo tiste, ki so uvedle posebno podskupino samozaposlenih, t.i. ekonomsko odvisne osebe (poleg Slovenije še npr. Španija in Portugalska). Omenjenima skupinama držav Eurofound dodaja še tretjo, v katero spadajo države, ki uporabljajo kriterij ekonomske odvisnosti, ki kaže na navidezno samozaposlenost (npr. Nemčija,⁸ Latvija, Malta) in četrto, v katero spadajo države, ki so v svoji zakonodaji določile merila za jasno razločevanje zaposlitve od samozaposlitve (npr. Belgija, Irska, Norveška, Poljska).⁹ Države lahko razdelimo

⁴ Tako Šenčur Peček, Darja, str. 202.

⁵ Glej Eurofound, 2017, str. 38.

⁶ Glej denimo Priporočilo Sveta 2003/134/ES z dne 18. februarja 2003 o izboljšanju zdravstvenega varstva in varnosti samozaposlenih na delovnem mestu, Zelena knjiga: Posodabljanje delovnega prava za soočanje z izzivi 21. stoletja (COM(2006) 708 konč.).

⁷ Eurofound, 2017, str. 39-40.

⁸ V okviru te kategorizacije Eurofound sicer ne omenja delavcu podobnih oseb, temveč izpostavlja status ekonomsko odvisnih samozaposlenih v sistemu socialne varnosti (Eurofound, 2017, str. 41). Upoštevajoč institut delavcu podobne osebe, bi Nemčijo lahko uvrstili pod prvo skupino.

⁹ O pristopih k zakonski ureditvi ekonomske odvisnosti primerjaj Tičar, Luka. 2013, str. 156.

dalje tudi glede (ne)uporabe koncepta ekonomsko odvisnega dela.¹⁰ V okviru te razdelitve ločimo države, ki poznajo in urejajo pravno opredelitev ekonomsko odvisnega dela ter države, ki ekonomske odvisnosti pravno (še) ne urejajo.

Trend priznavanja določenega delovno- ali socialno pravnega varstva ekonomsko odvisnim osebam lahko zaznamo v več državah, še vedno pa gre pri tem bolj za izjemo kot za pravilo. Večina držav namreč oblike odvisne (tudi ekonomsko odvisne) samozaposlenosti pravno še vedno ne ureja. V državah, ki status ekonomske odvisnosti priznavajo in urejajo, slednji predstavlja podlago za vrsto pravic, do katerih druge kategorije samozaposlenih niso upravičene. Še vedno pa so pravice zagotovljene ekonomsko odvisnim samozaposlenim, manj obsežne kot pravice zaposlenih. Pravice lahko posamezniku zagotavljajo delovnopravno varstvo, (večji obseg) pravice iz sistema socialne varnosti ali oboje. V okviru prvega, ki je tudi v ospredju tega prispevka, se pravice nanašajo na odnos med ekonomsko odvisno osebo in njenim (glavnim) naročnikom ali pa ekonomsko odvisnim osebam zagotavljajo dostop do združevanja in kolektivnega pogajanja.

3.1. Španija

Večina samozaposlenih v Španiji ne zaposluje delavcev. Zakonodajalec je ocenil, da ta skupina (v katero spadajo tudi ekonomsko odvisni samozaposleni) potrebuje obseg delovno- in socialnopravnega varstva, ki je bližje varstvu, kot je zagotovljeno delavcem v delovnem razmerju.

Institut ekonomsko odvisne samozaposlitve (*trabajador autónomo económicamente dependiente*, TRADE) je bil v Španiji uveden leta 2007 z Zakonom o samozaposlenih delavcih (*Ley del Estatuto del Trabajador Autónomo*, LETA).¹¹ Zakon je bil odziv na pozive organizacij samozaposlenih k razširitvi dometa socialne varnosti, hkrati pa je pomenil odgovor na vprašanja o razmerju med samozaposlenim in njegovim naročnikom, na katera so prej odgovarjala sodišča v vsakem posameznem primeru.¹² V skladu z LETA posameznik pridobi status ekonomsko odvisne osebe, če izpolnjuje določena merila in status »priglasí« naročniku. Priglasitev statusa tudi ob izpolnjevanju vseh

¹⁰ Tičar, Luka. 2012, str. 223.

¹¹ Eurofound, 2017, str. 40.

¹² González Gago, Elvira, str. 8.

meril ni obvezna, temveč predstavlja zgolj možnost, ki jo posameznik lahko (lahko pa tudi ne) uporabi. Takšna ureditev je primerljiva slovenski.

Število registriranih ekonomsko odvisnih samozaposlenih¹³ se je v prvih letih po sprejetju LETA bistveno povečalo, v nadaljnjih letih pa je prišlo le še do rahlega povečanja. V letu 2017 je bilo registriranih 10.530 ekonomsko odvisnih samozaposlenih, kar predstavlja le majhen delež samozaposlenih, ki ne zaposlujejo delavcev (0,7 %).¹⁴

3.1.1. Opredelitev ekonomsko odvisne osebe (TRADE)

Najpomembnejši kriterij opredelitve ekonomsko odvisne osebe je odstotek dohodka, ki ga samozaposlena oseba prejema na podlagi dela za enega naročnika. Samozaposleni se namreč šteje za ekonomsko odvisnega, če dohodek, ki ga prejema od enega naročnika predstavlja najmanj 75% njegovega celotnega dohodka. Poleg odstotka dohodka, ki ga samozaposleni prejema od enega naročnika, LETA določa pet dodatnih pogojev, ki morajo biti izpolnjeni kumulativno.¹⁵

Kot prvo, ekonomsko odvisna oseba ne sme zaposlovati druge osebe oziroma imeti podizvajalcev; gre torej za pogoj osebnega opravljanja dela.¹⁶ To je pomembna ločnica ekonomsko odvisnih oseb od ostalih samozaposlenih. S spremembo zakonodaje v letu 2015 je bila ta ureditev nekoliko spremenjena, in sicer zakon dopušča možnost, da TRADE zaposli enega delavca zaradi tvegane nosečnosti, dojenja, starševstva, skrbi za otroke mlajše od sedmih let ali drugega družinskega člana, ki je nezmožen za delo ali invalid.¹⁷

Razlikovanju med TRADE in delavci v delovnem razmerju je namenjen drugi dodaten pogoj; ekonomsko odvisna oseba ne sme izvajati dejavnosti na način, ki se ne razlikuje od načina dela (odvisnih) delavcev. Ta pogoj se nanaša predvsem na okoliščine opravljanja dela, ki morajo biti drugačne kot pri zaposlenih delavcih. Naslednji pogoj je, da ekonomsko odvisna oseba razpolaga

¹³ Register ekonomsko odvisnih samozaposlenih vodi Ministrstvo za zaposlovanje in socialno varnost (Suárez Corujo, Borja. str. 299).

¹⁴ González Gago, Elvira, str. 9.

¹⁵ Prav tam.

¹⁶ Tičar, Luka. 2012, str. 229.

¹⁷ González Gago, Elvira, str. 15.

s svojimi proizvodnimi sredstvi in materialom za izvajanje dejavnosti oziroma opravljanje dela. Sama pa mora skrbeti tudi za organizacijo dela, kar pomeni, da ne sme biti osebne podrejenosti v razmerju do naročnika. Slednji pa ji lahko še vedno daje tehnična navodila.¹⁸ Ti dve merili veljata tudi za razlikovanje med samozaposlenimi in zaposlenimi (delavci v delovnem razmerju), saj predstavljata enega najpomembnejših elementov za ugotavljanje, ali je samozaposlitev lažna (in gre za prikrito delovno razmerje). Zadnji pogoj predstavlja finančno nadomestilo, ki ga mora ekonomsko odvisna oseba prejeti za svoje delo, pri čemer je plačilo odvisno od rezultata dela, v skladu s pogodbo, ki jo je sklenila z naročnikom.¹⁹

Za zaposlene v dejavnosti transporta so kriteriji določeni ugodneje, saj morajo slednji izpolnjevati le dva pogoja, in sicer mora dohodek od enega naročnika predstavljati vsaj 75 % njegovega celotnega dohodka in ne sme zaposlovati druge osebe oziroma imeti podizvajalcev.²⁰ Drugačna obravnava velja tudi za trgovinske zastopnike, pri katerih se za to, da se štejejo za ekonomsko odvisne osebe, ne zahteva, da je plačilo pogojeno z rezultatom. Po drugi strani pa zakon izrecno določa tudi skupine, za katere se, navkljub izpolnjevanju naštetih pogojev, šteje, da ne gre za ekonomsko odvisne osebe.²¹

Da je posamezniku priznan status ekonomsko odvisne osebe in mu pripada posebno varstvo, mora naročnika o tem obvestiti, ta pa mu mora ta status priznati.²² Velja izpostaviti, ni obvezno, da je *de facto* ekonomsko odvisni samozaposleni prepoznan kot tak. Če naročnika pripoznanje samozaposlenega kot ekonomsko odvisnega zavrne, lahko posameznik status uveljavlja na sodišču.²³

¹⁸ Glej tudi Tičar, Luka. 2012, str. 229.

¹⁹ Pogoje, na podlagi katerih se nekdo šteje za ekonomsko odvisno osebo sicer podrobneje določa drugi odstavek 11. člena Estatuto del Trabajador Autónomo. Podrobneje o pogojih glej Tičar, Luka. 2012, str. 229, González Gago, Elvira, str. 9.

²⁰ Razlog za to »bolj ugodno« obravnavo gre iskati v tem, da Delovni zakonik ne velja za delavcem v dejavnosti transporta, za katere je potrebno upravno dovoljenje (González Gago, Elvira, str. 11).

²¹ Tičar, Luka. 2012, str. 229-230.

²² Glej tudi Suárez Corujo, Borja, str. 296.

²³ Na podlagi predhodnih določb LETA so imeli naročniki po uveljavitvi LETA, v primeru, da je posameznik priglasil svojo ekonomsko odvisnost, možnost prekiniti pogodbo o sodelovanju brez kakršnega koli nadomestila, če statusa ekonomske odvisnosti posamezniku niso želeli priznati (González Gago, Elvira, str. 10).

3.1.2. Delovnopravno varstvo ekonomsko odvisne osebe (TRADE)

Ekonomsko odvisnim osebam je v primerjavi s preostalimi samozaposlenimi zagotovljeno omejeno delovnopravno varstvo in v okviru tega pravice v zvezi z opravljanjem njihovega dela, kot denimo pravica do počitka in minimalno število dni letnega dopusta. Zakon namreč v 14. členu izrecno določa, da je ekonomsko odvisna oseba upravičena do prekinitve dela v trajanju minimalno 18 delovnih dni, da stranki (bodisi s pogodbo ali v okviru poklicne kolektivne pogodbe)²⁴ določita režim tedenskega počitka, praznikov in največji obseg dnevne oziroma tedenske aktivnosti, ki ga ekonomsko aktivna oseba ne sme preseči. Pri tem zakon izpostavlja zahtevo po prilagajanju delovnega časa družinskemu in poklicnemu življenju ekonomsko odvisne osebe.

V vseh razmerjih ekonomsko odvisne samozaposlitve je obvezna sklenitev pisne pogodbe, ki mora biti registrirana pri zaposlitvenem organu. Ta mora določati pravice, povezane z delovnim časom, počitkom, nadurnim delom in prekinitvijo opravljanja dejavnosti (primerljivo dopustu). Do prenehanja sklenjene pogodbe lahko pride zgolj iz razlogov, kot jih določa LETA.²⁵ Če naročnik pogodbo odpove brez upravičenega razloga, LETA predvideva obveznost plačila odškodnine ekonomsko odvisni osebi. Predvidena višina odškodnine v zakonu ni določena, temveč je odvisna bodisi od dogovora strank v pogodbi ali od določb posebne poklicne kolektivne pogodbe. LETA določa le nekatera merila, ki jih je treba upoštevati pri določanju odškodnine, če ta ni določena v pogodbi, in sicer je za določitev višine odškodnine pomemben predvideni (prvotno dogovorjeni) čas pogodbe, resnostjo kršitve pogodbe s strani naročnika ali stroški, ki jih TRADE predvideva za razvoj dela. Velja izpostaviti še, da je delovno sodišče kot veljavne štelo tudi tiste pogodbe, ki niso vsebovale določbe o odškodnini.²⁶

Institut, namenjen posebnemu varstvu ekonomsko odvisnih oseb, je tudi posebna vrsta poklicne kolektivne pogodbe (*Acuerdos de interés profesional*), ki pa so v praksi redke. Za njih ne velja splošna veljavnost (kot jo poznamo pri kolektivnih pogodbah), temveč pokrivajo zgolj tiste samozaposlene, ki so člani TRADE organizacij, ki sklenejo takšno pogodbo. Na strani TRADE organizacij zahteva po določeni stopnji reprezentativnosti ni podana. Poklicne kolektivne

²⁴ O teh dveh institutih glej v nadaljevanju.

²⁵ Glej 15. in 16. člen LETA.

²⁶ González Gago, Elvira, str. 8.

pogodbe lahko urejajo delovne pogoje ekonomsko odvisnih oseb, pri čemer morajo upoštevati zakonodajo.

Tretjič, zakon določa, da je za spore, v katerih na eni strani sodeluje ekonomsko odvisna oseba, pristojno delovno sodišče in ne civilno sodišče, ki je pristojno za spore (ostalih) samozaposlenih.²⁷

Samozaposlenim se na podlagi ekonomske odvisnosti priznavajo tudi določene pravice iz sistema socialne varnosti. Samozaposlene osebe (vključno s TRADE) se morajo v Španiji prijaviti v sistem socialne varnosti, kjer so vključene v posebno shemo za samozaposlene delavce, t.i. „shema RETA“. Vključitev v shemo RETA jim zagotavlja primerljivo socialno varnost, kot jo imajo delavci v delovnem razmerju, ki so vključeni v splošno shemo socialne varnosti. Posebnost v primerjavi z običajnimi samozaposlenimi, ki jo velja izpostaviti, je zavarovanje za nezgode pri delu in poklicne bolezni. V Španiji je zavarovanje za začasno nezmožnost (*incapacidad temporal*) obvezno za vse, ki so vključeni v shemo RETA, torej vse samozaposlene. Nasprotno, zavarovanje za nepredvidene dogodke v zvezi z delom (*contingencias profesionales*), vključno z začasno nezmožnostjo zaradi nezgode pri delu ali poklicne bolezni, je obvezno samo za TRADE.²⁸

3.2. Nemčija

V Nemčiji zakonska opredelitev samozaposlitve ne obstaja. Razliko med samozaposlitvijo kot samostojnim delom in odvisno zaposlitvijo določa sodna praksa, ki izhaja iz pravne opredelitve odvisne zaposlitve.²⁹ Na podlagi slednje se nekdo šteje kot zaposleni, če je odvisen od navodil delodajalca glede kraja, časa in vsebine dela ter je vključen v organizacijsko strukturo delodajalca in pri svojem delu uporablja delodajalčevo opremo.³⁰ Institut primerljiv ekonomsko odvisni osebi v Nemčiji predstavlja »delavcu podobna oseba« (nem. *Arbeitnehmerähnliche Personen*), katerega prvotna opredelitev prav tako izhaja iz sodne prakse.³¹

²⁷ Povzeto po González Gago, Elvira, str. 8-9

²⁸ Bolj podrobno glej González Gago, Elvira, str. 12-18.

²⁹ Nemška zakonodaja prav tako ne pozna enotne opredelitve pojma delavca. Za potrebe svoje veljavnosti ga opredeljuje več zakonov (Tičar, Luka. 2012, str. 226-227).

³⁰ Eichhorst, Werner in drugi, str. 39.

³¹ Weiss, Manfred, Schmidt, Marlene, str. 47.

3.2.1. Opredelitev delavcu podobne osebe

Opredelitev delavcu podobne osebe se v zakonih nekoliko razlikujejo, čeravno je glavno merilo ekonomska odvisnost.³² V teoriji se najpogosteje uporablja opredelitev iz Zakona o kolektivnih pogodbah (*Tarifvertragsgesetz*), ki tudi tej skupini zagotavlja pravico do kolektivnega pogajanja.³³ Kot opredelitvena merila za osebo, ki je ekonomsko odvisna in je primerljiva z delavcem, ki potrebuje socialno zaščito (delavcu podobna oseba), ta zakon določa: osebno opravljanje dela na podlagi službene (*Dienstvertrag*) ali podjetne (*Werkvertrag*) pogodbe, brez sodelovanja delavcev, pretežno za eno osebo, oziroma da plačilo, ki ga prejme od ene stranke predstavlja polovico vseh prihodkov iz naslova opravljanja dejavnosti v zadnjih šestih mesecih.³⁴ Pogoji za priznavanje statusa ekonomsko odvisne osebe predstavljata tudi potreba po socialni zaščiti. Potrebo podrobneje opredeljuje sodna praksa.³⁵

Primer delavcu podobne osebe predstavljajo trgovski zastopniki (*Handelsvertreter*) in delavci od doma (*Heimarbeiter*).³⁶

3.2.2. Delovnopravno varstvo delavcu podobne osebe

Delavcu podobne osebe so deležne omejenega delovnopravnega varstva, saj je veljavnost posameznih pravil in določb različnih zakonov razširjena tudi na njih. Tako je denimo za reševanje sporov med delavcu podobno osebo in njenimi pogodbenimi partnerji pristojno delovno sodišče, za njih (enako kot za zaposlene) veljajo minimalni standardi v zvezi z zagotavljanjem letnega dopusta in praznikov, delovni pogoji, v katerih delajo, so lahko predmet kolektivnih pogojev, prav tako pa tudi za njih velja prepoved diskriminacije.³⁷ Na drugi strani niso varovani pred neupravičenim odpuščanjem, čeravno se določbe civilnega zakonika, ki urejajo prenehanje zaposlitve, nanašajo tudi na njih.³⁸

³² MOD, 2016, str. 37.

³³ Tičar, Luka. 2012, str. 227.

³⁴ Tičar, Luka. 2012, str. 227. Primerjaj tudi Weiss, Manfred, Schmidt, Marlene, str. 47.

³⁵ Glej Waas, Bernd, van Voss, Guus Heerma (ur.), str. 273-274.

³⁶ Podoben institut poznajo na Portugalskem. Podrobneje o opredelitvi teh dveh skupin glej Weiss, Manfred, Schmidt, Marlene, str. 48.

³⁷ Weiss, Manfred, Schmidt, Marlene, str. 48.

³⁸ MOD, 2016, str. 37.

Do kolektivnega pogajanja zaradi protimonopolne ureditve v imenu samozaposlenih v Nemčiji redko prihaja, vendar člen 12a nemškega Zakona o kolektivnih pogodbah izrecno dopušča sklenitev kolektivnih pogodb za delavcu podobne osebe. V skladu s to določbo je bilo sklenjenih več kolektivnih pogodb z radio-televizijskimi družbami (angl. *broadcasting companies*), ki urejajo nadomestilo za samozaposlene delavce. Poleg tega kolektivna pogodba za dnevne časopise, ki jo je Združenje novinarjev (*The Deutscher Journalisten-Verband, DJV*) sklenilo z Zvezo nemških časopisnih založnikov (*Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger, BDZV*) in več regionalnimi založniškimi združenji, pokriva samostojne novinarje in fotografe ter opredeljuje skupno dogovorjene cene za članke in slike, ki so delo samozaposlenih.³⁹

Nekoliko izrazitejše varstvo se v Nemčiji odvisnim samozaposlenim nudi v okviru sistema socialne varnosti. Leta 1999 je bil z zakonodajnim aktom (*Gesetz zur Förderung der Selbständigkeit*) določen sklop petih kriterijev na podlagi katerih se za namene vključenosti v shemo socialne varnosti določi, če se nekoga šteje kot zaposlenega. Posameznik (i) ne zaposluje delavcev, ki so zavezani za odbitke iz obveznega zavarovanja, (ii) ima samo enega naročnika, (iii) enako delo pri naročniku opravljajo tudi redno zaposleni delavci, (iv) pred to službo je izvajal enako delo kot zaposleni (v odvisnem razmerju) in (v) ne izpolnjuje meril podjetništva, ki temeljijo na osebni in ekonomski neodvisnosti.⁴⁰ Če posameznik izpolnjuje tri izmed petih navedenih kriterijev, se v sistemu socialne varnosti obravnava kot zaposleni,⁴¹ vendar pa mu to še ne daje drugih pravic, določenih v delovnem pravu ali kolektivnih pogodbah.⁴²

3.3. Portugalska

Portugalska ureditev ne pozna enotne definicije samozaposlenosti,⁴³ temveč jo določa kot izjemo od odvisne zaposlitve. Za opredelitev slednje se uporablja več

³⁹ Eurofound, 2010, str. 41.

⁴⁰ Prav tam, str. 16-17. Merila so bila sicer leta 2003 črtana iz zakona, vendar pa se v praksi nosilcev socialnih zavarovanj še vedno uporabljajo (Eichhorst, Werner in drugi, str. 38).

⁴¹ Cilj takšnega odprtega, *case-to-case* pristopa je v shemo socialne varnosti vključiti več posameznikov, kot bi jih bilo mogoče v okviru tradicionalne opredelitve, kar omogoča razširitev socialne zaščite na nestandardne oblike dela.

⁴² Eichhorst, Werner in drugi, str. 38.

⁴³ Najpogosteje uporabljene opredelitve sicer izhajajo iz davčnega in gospodarskega prava (Eurofound, 2010, str. 16).

elementov in le, če niso izpolnjeni, se šteje, da gre za samozaposlitev.⁴⁴ Merila, ki nakazujejo na obstoj zaposlitve so: a) delo se izvaja v prostorih delodajalca oziroma v prostorih, ki jih določi delodajalec, b) opremo in delovna sredstva zagotavlja delodajalec, c) delodajalec določa delovni čas, č) delavec za svoje delo praviloma redno, periodično prejema plačilo, d) delavec ima v podjetju vodstveno funkcijo.⁴⁵

Zakonodajalec je na Portugalskem ubral več različnih poti v zvezi z ekonomsko odvisnim delom. Po eni strani je bila uporaba nekaterih pravil delovnega prava razširjena na razmerja, v katerih je samozaposlena oseba ekonomsko odvisna od naročnika, institut ekonomsko odvisne osebe in njegovo opredelitev pa najdemo tudi v zakonodaji s področja socialne varnosti.

3.3.1. Opredelitev ekonomske odvisnosti

Pojem ekonomske odvisnosti se na Portugalskem pojavlja v različnih zakonih s področja delovnega prava in socialne varnosti.⁴⁶

Delovni zakonik (Código do trabalho) v 10. členu II. poglavja⁴⁷ določa, da se pravne določbe, ki se nanašajo na osebne pravice, enakost, prepoved diskriminacije, varnost in zdravje pri delu, uporabljajo tudi v primerih, ko poklicno dejavnost opravlja oseba za drugo osebo v odsotnosti pravne podrejenosti, vendar v okoliščinah ekonomske odvisnosti izvajalca od naročnika.⁴⁸ Ekonomska odvisnost sicer v zakoniku ni podrobneje opredeljena, lahko pa njeno opredelitev najdemo v drugih pravnih aktih.⁴⁹ Navedena ureditev domet delovnopravnega varstva, sicer v omejenem obsegu, tako razširja še na druge oblike opravljanja dela. Gre za razmerja (*situacije*), ki so izenačene s pogodbo o zaposlitvi⁵⁰

⁴⁴ V obratno smer velja domneva obstoja pogodbe o zaposlitvi, na podlagi katere se domneva obstoj pogodbe o zaposlitvi (in posledično delovnega razmerja), če so izpolnjeni nekateri izmed navedenih elementov, čeravno je delavec formalno samozaposlena oseba (MOD, 2014, str. 18-19).

⁴⁵ MOD, 2013, str. 29. Primerjaj tudi Eurofound, 2017, str. 40 in MOD, 2014, str. 19.

⁴⁶ MOD, 2014, str. 17.

⁴⁷ Delovni zakonik je dostopen na: http://cite.gov.pt/pt/legis/CodTrab_indice.html (24. 3. 2019).

⁴⁸ MOD (2013), str. 24-25.

⁴⁹ O tem glej v nadaljevanju.

⁵⁰ Pogodba o zaposlitvi je definirana kot dogovor, v katerem se fizična oseba za plačilo zaveže, da bo za drugo pogodbeno stranko, pod njenim nadzorom in oblastjo opravljala delo. Posredno sklicevanje na pravno podrejenost (»pod njeno oblastjo«) poudarja dejstvo, da subordinacija

(*situações equiparadas*). Njihov predmet je zagotavljanje dela brez obstoja pravne subordinacije, vendar v razmerju ekonomske odvisnosti od naročnika.⁵¹

Primer takšne oblike opravljanja dela predstavlja delo na domu (*trabalho no domicílio*), ki ga je portugalski zakonodajalec uredil v posebnem zakonu,⁵² ki tudi določa obseg varstva, ki gre ekonomsko odvisni osebi v teh primerih.⁵³ Izpostaviti velja, da pri tem ne gre za obliko dela, primerljivo s slovensko ureditvijo pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu, saj gre v primeru slednje za delavca v delovnem razmerju. Zakon, ki predstavlja pravno podlago za delo na domu, določa, da gre za pogodbe, na podlagi katerih se delo oziroma aktivnost izvaja brez pravne subordinacije,⁵⁴ v prostorih delavca ter pogodbe, v katerih delavec zagotovi material in končni proizvod za določeno ceno, pri čemer je v obeh primerih delavec ekonomsko odvisen od naročnika.⁵⁵ Tudi v tem zakonu ekonomska odvisnost ni podrobneje opredeljena. Delovnopravno varstvo se razteza še na opravljanje dela delavca, ki svojo dejavnost opravlja s pomočjo družinskega člana, na svojem naslovu, oziroma če mora biti dejavnost zaradi varnostnih ali zdravstvenih razlogov opravljena zunaj njegovega prebivališča, na kateremkoli drugem mestu, razen v prostorih naročnika.⁵⁶

Kot najbolj pogoste oblike pogodbenih razmerij, ki se štejejo za vmesno kategorijo med odvisno zaposlitvijo in samozaposlitvijo, se poleg pogodbe o delo na domu, navajajo še delovne pogodbe s posebnim režimom (*contrato de trabalho com regime especial*) in pogodbe o opravljanju storitev (*contrato de prestação de serviços*). Prve pokrivajo delavce v gospodinjstvu, delavce na podeželju ter poklicne športnike. Slednje pa se pojavljajo bodisi kot pavšalne pogodbe ali pogodbe o opravljanju nalog.⁵⁷

Ekonomsko odvisno osebo pa (na način primerljiv slovenski in španski ureditvi) izrecno opredeljuje zakonodaja s področja socialne varnost. Ta od leta 2011

služi kot glavno merilo za razlikovanje pogodbe o zaposlitvi od drugih, podobnih pogodb (MOD, 2013, str. 37).

⁵¹ MOD, 2016, str. 38.

⁵² Zakon št. 101/2009 (Lei n.º 101/2009), dostopen na: <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/489257/details/normal?q=+Lei+n.%C2%BA%20101%2F2009%2C%20de+8+de+Setembro>.

⁵³ Primerljivo ureditev »dela na domu« pozna tudi nemška zakonodaja.

⁵⁴ To nakazuje na ločitev od slovenske ureditve pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu, v okviru katere se subordinacija šteje za element delovnega razmerja.

⁵⁵ Prvi odstavek 1. člena Zakona št. 101/2009.

⁵⁶ Tretji odstavek 1. člena Zakona št. 101/2009. Primerjaj MOD, 2013, str. 24-25.

⁵⁷ Eurofound, 2010, str. 29.

naprej določa, da je v primeru, ko samozaposleni (*trabalhador independente*) od enega naročnika prejema določen odstotek vseh letnih dohodkov (več kot 50 oz. 80 %) iz naslova opravljanja dela, naročnik dolžan plačevati del prispevkov za socialno varnost samozaposlenega.⁵⁸ *Código dos Regimes Contributivos*⁵⁹ je tako prvotno določal, da če samozaposleni v istem letu prejme vsaj 80% celotnega dohodka iz naslova opravljanja dela od enega naročnika, je slednji dolžan plačati 5% prispevkov za socialno varnost za delavca. Zadnja sprememba zakonodaje, ki je začela veljati s 1. januarjem 2019, je te pogoje nekoliko spremenila. Kot ekonomsko odvisno osebo se za namene plačevanja prispevkov za socialno varnost s strani naročnika, zdaj šteje samozaposleni, ki od enega naročnika prejme več kot 50 % vseh dohodkov.⁶⁰ Naročnik je v primeru, da samozaposleni od njega prejema od 50-80 % vseh dohodkov, dolžan plačevati 7 % prispevkov za socialno varnost, v primeru, ko samozaposleni od njega prejema več kot 80 %, pa 10 % prispevkov za socialno varnost.⁶¹

3.3.2. Delovnopravno varstvo, ki se veže na ekonomsko odvisnost

Kot že navedeno, se omejeno delovnopravno varstvo zagotavlja ekonomsko odvisnim osebam že na podlagi Delovnega zakonika, in sicer za njih veljajo določbe, ki se nanašajo na osebne pravice, enakost, prepoved diskriminacije ter varnost in zdravje pri delu.

Delovnopravno varstvo, ki so ga ekonomsko odvisne osebe, ki opravljajo delo od doma (t.i. *trabalho no domicílio*), deležne, se nanaša na zasebnost in počitek, varnost in zdravje pri delu, poklicno izobraževanje, plačilo, regres, prekinitvev, zmanjšanje ali prenehanje pogodbe. Delavec je v tem primeru vključen v splošno shemo socialne varnosti odvisnih delavcev, naročnik pa je zavezanec za plačilo prispevkov za socialno varnost.⁶²

Ekonomsko odvisne osebe pa so deležne tudi posebnega varstva v okviru sistema socialne varnosti. Poleg že obravnavanega delnega plačevanja prispevkov s

⁵⁸ Eurofound, 2017, str. 40.

⁵⁹ Dostopno na: https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/117639393/201903240958/exportPdf/normal/1/cacheLevelPage?_LegislacaoConsolidada_WAR_drefrontofficeportlet_rp=indice.

⁶⁰ Tako 140. člen *Código dos Regimes Contributivos*.

⁶¹ Tako 168. člen *Código dos Regimes Contributivos*.

⁶² MOD, 2013, str. 24-25.

strani naročnika v primeru ekonomske odvisnosti, je Uredba z zakonsko močjo⁶³ v letu 2012 razširila krog upravičenih do dajatev za primer brezposelnosti na ekonomsko odvisne osebe, medtem, ko so ostali samozaposleni upravičeni do dajatev za primer brezposelnosti šele od leta 2013.⁶⁴

4. SKLEPNO

Pojav ekonomsko odvisnih samozaposlenih se v različnih državah povečuje,⁶⁵ kar je razlog, da vse več držav to vprašanje naslavlja in pravno ureja. Pri tem se pristopi držav med seboj razlikujejo, razlikuje pa se tudi obseg varstva, ki ga države zagotavljajo ekonomsko odvisnim osebam.

Po drugi strani urejanje ekonomsko odvisne osebe v pravni ureditvi prinaša določene nevarnosti,⁶⁶ tudi v obliki opredeljenega tveganja za prekarnost, za preprečevanje katerih je ključna predvsem jasna opredelitev ekonomsko odvisne osebe, način njenega uveljavljanja, organ, ki vodi evidenco ekonomsko odvisnih oseb in obseg varstva, ki se na ta status nanaša.

Ugotovimo lahko, da v obravnavanih ureditvah (vključno s slovensko) ta vprašanja niso bila v celoti odgovorjena, kar posledično vpliva tudi na pomen tega instituta v praksi. Najširši obseg delovnopravnega varstva je ekonomsko odvisnim osebam zagotovljen v španski zakonodaji, ki jo iz tega razloga velja izpostaviti kot primer dobre prakse. Pri tem pa tudi v Španiji institut ni dosegel svojega namena.⁶⁷ Slovenski zakonodajalec bo upošteval vse izzive, ki se pri tem pojavljajo, moral izbrati ukrepe, s katerimi bo zagotovil, da ekonomsko odvisna oseba ne ostane zgolj mrtva črka na papirju. V mislih imamo ukrepe, ki bodo na eni strani spodbudili samozaposlene, da svojo ekonomsko odvisnost uveljavijo, po drugi strani pa ti ukrepi pri naročnikih ne smejo zbuditi zadržanosti ali odpora.

⁶³ Decreto-Lei n.º 65/2012.

⁶⁴ Podrobneje glej MOD, 2014, str. 19.

⁶⁵ To izhaja iz različnih virov, npr. Eichhorst, Werner in drugi, MOD, 2016.

⁶⁶ Senčur Peček, Darja, str. 210-211. Glej tudi Mnenje EESO, točka 5.1.2.

⁶⁷ Bolj podrobno glej González Gago, Elvira.

PRAVNI VIRI IN LITERATURA

- Eichhorst, Werner in drugi. Študija za Evropski parlament: Social Protection Rights of Economically Dependent Self-employed Workers, 2013, dostopno na: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/507449/IPOL-EMPL_ET\(2013\)507449_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/507449/IPOL-EMPL_ET(2013)507449_EN.pdf)> (15. 4. 2019).
- Eurofound. Self-employed workers: industrial relations and working conditions. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2010; dostopno na: <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/docs/comparative/tn0801018s/tn0801018s.pdf> (15. 4. 2019).
- Eurofound. Exploring self-employment in the European Union, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017; dostopno na: <<https://www.european-microfinance.org/sites/default/files/document/file/exploring-self-employment-in-the-european-union.pdf>> (15. 4. 2019).
- González Gago, Elvira. Case study – gaps in access to social protection for economically dependent self-employed in Spain, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018.
- Mednarodna organizacija dela (MOD, 2013). Regulating the employment relationship in Europe: a guide to Recommendation, No. 198.
- Mednarodna organizacija dela (MOD, 2014). Studies on growth with equity, Portugal - tackling the jobs crisis in Portugal.
- Mednarodna organizacija dela (MOD, 2016). Non-standard employment around the world: Understanding challenges, shaping prospects.
- Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora. Poseben položaj ekonomsko odvisnih samozaposlenih (mnenje na lastno pobudo), UL C 18/44, 19. 1. 2011 (citirano kot Mnenje EESO).
- Senčur Peček, Darja. Samozaposleni, ekonomsko odvisne osebe in obstoj delovnega razmerja, Delavci in delodajalci, 2-3/2014, str. 201-220.
- Suárez Corujo, Borja. The 'Gig' Economy and its Impact on Social Security: The Spanish example, European Journal of Social Security, 2017, Vol. 19(4), str. 293–312.
- Tičar, Luka. Temeljna vprašanja kroga oseb delovnopravnega varstva, Delavci in delodajalci, 2-3/2008, str. 329-343.
- Tičar, Luka. Nove oblike dela, LMS Manet, Pravna fakulteta v Ljubljani, 2012.
- Tičar, Luka. Delovnopravno varstvo ekonomsko odvisnih oseb - novost ZDR-1, Delavci in delodajalci, 2-3/2013, str. 151-167.
- Wass, Bernd, van Voss, Guus Heerma. Restatement of labour law in Europe, Vol. 1, The concept of employee, Oxford, Portland (Oregon), Hart, 2017.
- Weiss, Manfred, Schmidt, Marlene. Labour law and industrial relations in Germany, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, Austin [etc.]: Wolters Kluwer, Law & Business, 2008.
- Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list RS, št. 21/2013, 52/2016, ZDR-1.

Labour Protection of Economically Dependent Persons in the Light of ILO Standards and Comparative Legislation

Luka Tičar*
Sara Bagari**

Summary

For a long time, the Slovenian labour market has been characterized by the fact that civil law contracts were often concluded also for performing personal work. In itself, this does not constitute an unlawful act, yet it presents certain risks to it. The employment contract is the most appropriate and in Slovenia the only legal basis for performing personal, dependent and long-lasting work. Of course, not every personal work is dependent, therefore, in the absence of personal subordination, the civil law basis can be completely appropriate and lawful. One of the forms of work in such circumstance is the work in the so-called economic dependence. It is a form of work that is regulated by the ERA 1 (Employment Relationship Act 1), which is based on a civil law contract. It is important to pay attention to the legal position of the economically dependent person in the light of the ILO standards, which clearly indicate and warn of the possibility of precariousness. Factors that can lead to precariousness are mainly employment insecurity, earnings insecurity, hours of work, safety and health at work, insufficient social security coverage, training and representation at work.

It is possible to counteract precariousness also by analysing the legal systems of other countries. The comparative law method is an important factor in drafting new regulations and amending the existing ones. Attention is paid to the basic characteristics of the legal regulation of economically dependent persons, in this case of those in Spain, Germany and Portugal. Knowledge of legislative approaches in some other countries may importantly contribute to a possible modification of the Slovenian regulation of the legal position of economically

* Luka Tičar, PhD, Assistant Professor at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia
luka.ticar@pf.uni-lj.si

** Sara Bagari, Master of Laws, Teaching Assistant at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia and Researcher at the Institute for Labour Law at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia
sara.bagari@pf.uni-lj.si

dependent persons. Last but not least, the Slovenian legislator even committed itself to it in a transitional clause of the ERA 1. Personally we consider that a special law to regulate the legal position of economically dependent persons is not necessary, but it would be helpful if at least the following three points were considered: i) to define more clearly the notion of economic dependence for an easier and a more clear delimitation from the employment relationship, ii) to examine the appropriateness of the current method of enforcing economic dependence and explore possible alternatives, iii) to explicitly determine the actual competence of the Labour and Social Court concerning economic dependence.